

Yaşın Huzur Üzerindeki Etkisinde Ahlakî Özsaygının Aracı, Cinsiyetin Düzenleyici Rolü *The Mediating Role of Appraisal Self-Respect and the Moderating Role of Gender in the Effect of Age on Tranquility*

Soner ERCAN^{1*}
Soner ÖZCAN²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye
Assist. Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion, Burdur, Türkiye
<https://ror.org/04xk0dc21>, <https://orcid.org/0000-0002-0383-513X>, sonerercan@mehmetakif.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Burdur, Türkiye.
Graduate Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy of Religious Studies, Burdur, Türkiye.
<https://ror.org/04xk0dc21>, <https://orcid.org/0009-0003-4482-6664>, pdersonerozcan@gmail.com

* Sorumlu yazar | Corresponding author

Araştırma Makalesi Süreci	Research Article History
Geliş Tarihi: 17.07.2026 Kabul Tarihi: 21.09.2026 Yayın Tarihi: 30.09.2026	Received: 17.07.2026 Accepted: 21.09.2026 Published: 30.09.2026
Benzerlik	Similarity Check
Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.	This article has been reviewed by at least two reviewers and screened using plagiarism detection software.
Değerlendirme	Review Process
Ön İnceleme: İç hakem (editörler). İçerik İnceleme: İki dış hakem/Çift taraflı körleme.	Preliminary Review: Internal reviewers (editors). Content Review: Two external reviewers; double-blind peer review.
Telif Hakkı & Lisans	Copyright & License
Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.	Authors retain the copyright to their works published in the journal. These works are published under the CC BY-NC 4.0 license.
Etik Beyan	Ethical Statement
Bu çalışma, etik kurul izni gerektirmeyen nitelikte olup kullanılan veriler literatür taraması/yayınlanmış kaynaklar üzerinden elde edilmiştir. Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Soner Ercan	This study did not require ethics committee approval, as the data used were obtained through a literature review and published sources. The authors declare that scientific and ethical principles were observed in preparing the study and that all works consulted are listed in the references. Soner Ercan
Yapay Zekâ Kullanımı	Use of Artificial Intelligence
Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde yapay zekâ tabanlı herhangi bir araç veya uygulama kullanılmamıştır. Çalışmanın tüm içeriği, yazar(lar) tarafından bilimsel araştırma yöntemleri ve akademik etik ilkelere uygun şekilde üretilmiştir. Soner Ercan	No AI-based tools or applications were used in preparing this study. All content was produced by the author(s) in accordance with scientific research methods and the principles of academic ethics. Soner Ercan
Etik Bildirim	Ethics Disclosure
turkisharr@gmail.com	turkisharr@gmail.com
Çıkar Çatışması	Conflict of Interest
Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.	No conflict of interest has been declared.
Finansman	Funding
Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek amacıyla herhangi bir dış fon kullanılmadığını beyan ederler.	The authors declare that no external funding was received for this research.
Yayıncı	Publisher
Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye	Published by Mehmet ŞAHİN Since 2016- Akdeniz University, Faculty of Theology, Antalya, 07058 Türkiye
Atıf	Cite as
Ercan, S. – Özcan, S. (2026). Yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı, cinsiyetin düzenleyici rolü. <i>Turkish Academic Research Review</i> , 11(3), 777-794. https://doi.org/10.30622/tarr.1997776	Ercan, S. – Özcan, S. (2026). The mediating role of appraisal self-respect and the moderating role of gender in the effect of age on tranquility. <i>Turkish Academic Research Review</i> , 11(3), 777-794. https://doi.org/10.30622/tarr.1997776

Öz

Ahlakî özsaygı ile huzuru konu edinen bu çalışma aralarındaki ilişkiyi yaş ve cinsiyet değişkenleri bağlamında bütüncül bir yapı içerisinde incelemektedir. Buna göre çalışma yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki rolünün cinsiyet tarafından düzenlenip düzenlenmediğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın problemi “Yaşın ahlakî özsaygının aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisi cinsiyet tarafından düzenlenmekte midir?” sorusuyla tanımlanmaktadır. Huzur ile ahlakî özsaygı ilişkisinden hareketle çalışma hem tüm modelin hem de huzur ve ahlakî özsaygı kavramlarının alan içerisindeki anlaşılabilirliğine katkı sağlayarak konuya açılım getirmeyi amaçlamakta, bu model, kavramlar ve ilişkileri üzerinden ileri çalışmalara katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Çalışmada veri toplamak için ahlakî özsaygı ve huzur ölçekleri kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 615 yetişkin oluşturmaktadır. Yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzura dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ve güven aralığını sağladığı tespit edilmiştir. Toplam etkinin de anlamlı olduğu ve güven aralığını sağladığı tespit edilmiştir. Yaşın ahlakî özsaygı üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolünün olup olmadığını bulgulamak için yapılan analiz sonucunda; yaş ile ahlakî özsaygı arasında anlamlı ve pozitif yönde, cinsiyet ile ahlakî özsaygı arasında anlamlı ve negatif yönde etki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yaş ile cinsiyet arasındaki etkileşimin ahlakî özsaygı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ve güven aralığını sağlamadığı görülmektedir. Düzenleyici rol analizine göre; doğrudan etkinin anlamlı ve güven aralığını sağladığı görülmektedir. Cinsiyet tarafından düzenlenen koşullu dolaylı etkinin kadınlar için güven aralığını sağladığı ancak erkekler için güven aralığını sağlamadığı tespit edilmiştir. Ayrıca düzenleyici etkinin de güven aralığını sağlamadığı tespit edilmiştir. Düzenleyici etkiye ilişkin analiz sonucunda, yaş ve cinsiyet etkileşiminin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Gelecek araştırmaların farklı kültürlerde, daha dar bir yaş aralığını kapsayan ve boylamsal süreçlerle gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

din psikolojisi, ahlakî özsaygı, huzur, yaş, cinsiyet

Öne Çıkanlar

- Ahlakî özsaygı ile huzur arasında pozitif yönde orta düzey ilişki tespit edilmiştir.
- Yaş ile huzur arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki tespit edilmiştir.
- Yaşın huzur üzerindeki doğrudan etkisinin, ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisinin ve toplam etkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.
- Düzenleyici rol analizinde doğrudan etkinin anlamlı ve güven aralığını sağladığı tespit edilmiştir.
- Aynı analizde; koşullu dolaylı etkinin kadınlar için güven aralığını sağlarken erkekler için sağlamadığı, düzenleyici etkinin de güven aralığını sağlamadığı tespit edilmiştir.

Abstract

This study focuses on appraisal self-respect and tranquility, examining their relationship across age and gender within an integrated framework. Accordingly, it aims to determine whether the indirect effect of age on tranquility through appraisal self-respect is moderated by gender. The study's research problem is defined by the question: “Is the indirect effect of age on tranquility through appraisal self-respect moderated by gender?” Building on the relationship between tranquility and appraisal self-respect, the study seeks to clarify how these two concepts and the overall model are understood in the literature and thereby to provide a basis for further research. Data were collected from 615 adults, selected through convenience sampling, using the appraisal self-respect and tranquility scales. Age had a significant indirect effect on tranquility through appraisal self-respect, and the total effect was likewise significant, with confidence intervals excluding zero in both cases. The analysis conducted to determine whether gender moderates the effect of age on appraisal self-respect revealed that age had a significant positive effect and gender a significant negative effect on it. Moreover, the age-by-gender interaction had no significant effect on appraisal self-respect, and its confidence interval included zero. The direct effect was significant, and the conditional indirect effect was significant for women but not for men. However, the index of moderated mediation was not significant, indicating that the indirect effect did not differ significantly by gender. Future research is recommended across different cultures, using narrower age ranges and longitudinal designs.

Keywords

psychology of religion, appraisal self-respect, tranquility, age, gender

Highlights

- A moderate positive correlation was found between appraisal self-respect and tranquility
- A weak positive correlation was found between age and tranquility.
- The direct effect of age on tranquility, its indirect effect through appraisal self-respect, and the total effect were all significant.
- In the moderation analysis, the direct effect was significant, with a confidence interval excluding zero.
- In the same analysis, the conditional indirect effect's confidence interval excluded zero for women but not for men, and the index of moderated mediation was not significant, as its confidence interval included zero.

Giriş

Saygı, “tanıma” ve “değer biçme” olarak ikiye ayrılmaktadır. Tanıma saygısının nesnesi “olgu”, değer biçme saygısının nesnesi ise “karakter” olarak tanımlanmaktadır. Birey için kullanılan “saygıyı hak ediyor” ifadesi değer biçme saygısını karşılamaktadır. Bu saygı bireyin ahlakî tutumlarının karşılığında oluşmaktadır (Darwall, 1977, ss. 38-41). Bireyin hak edip etmemesinden bağımsız olarak bütün bireylerin sahip olduğu ya da sahip olma hakkının olduğu saygı türüne de tanıma saygısı denilmektedir. Yani değer biçme saygısı, bireyin hak etme koşuluna bağlanmaktadır (Stark, 1998, ss. 635-636). Birçok bileşenden oluşan özsaygı ise bireyin kendine yönelik değer algısıdır. Özsaygı, ahlakî açıdan arzulanan bir niteliktir ve kendi değerini bireye aktarmaktadır (Boxill, 1976, ss. 62-66). Bireyin özsaygısı ahlakî özsaygının temelini oluşturmakla birlikte ahlakî özsaygı bireyin kendine dair öz değerlendirmesinden daha geniş çapta bir yapıyı tanımlamaktadır. Nitekim ahlakî ilkelere olan bağlılık ve ahlakî cesaret de ahlakî özsaygının öğeleri olarak ifade edilmektedir (Clucas vd., 2023, s. 19682). Bu bağlamda büyük bir potansiyele sahip olan özsaygının güçlendirilmesi ile bireysel refahın artacağı ve toplumsal fayda sağlanacağı öngörülmektedir (Clucas, 2020, s. 853). Ayrıca sosyal refahın, huzur ve mutluluğun kaynaklarından biri olduğu da ifade edilmektedir (Demirci, 2017, ss. 239-240). Bireylerin tek arzusu mutlu ve huzurlu bir yaşam sürdürebilmektir. Mutluluğun ön koşulu da iç huzurdur (Ersanlı, 2011, s. 106). “Anlamlılık ve iç huzur” kavramları Antik Yunan Felsefesinden türetilmiştir (Sophie vd., 2022, s. 3333). Huzur; “kişinin kendisiyle barışık olmasını, vicdanen rahat olmasını, kendini güvende ve sakin hissetmesini, gergin olmamasını sağlayan iç uyum ve denge” şeklinde tanımlanmaktadır (Demirci, 2017, s. 76), Türk Dil Kurumu sözlüklerinde “I) Dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, II) Rahat, III) Makam, IV) Önemli bir kişinin var olduğu, bulunduğu yer, o kişinin önü, V) Bir yerde bulunma; dergâh anlamlarında” tanımlanan huzur (Türk Dil Kurumu, t.y.), öz denetimi yapmak ve ahlak kurallarına uymak ile yakından ilişkilendirilmektedir (Bacanlı, 2016, ss. 5-10).

Demirci ve Ekşi (2017, s. 43), huzurun Doğu ile Batı toplumlarınca farklı şekilde ele alındığını, Lee vd. (2013, s. 573) kültürün ideal duyguları şekillendirici etkisinin olduğunu ve bu ideal duyguları yaşayan bireylerin yüksek refah duygusuna erişmesinin beklendiğini belirtmektedir. Tsai vd. (2006, ss. 288-302) tarafından yapılan araştırmada Çin kökenli Amerikalı gruplar ile Hong Kong kökenli Çinli grupların Avrupa kökenli Amerikalı gruplara nazaran “sakinlik, rahatlık, huzur” gibi pozitif duygulara daha çok önem verdiği tespit edilmektedir. Du ve Liu (2025, s. 2) tarafından yapılan araştırmada huzurun düzenleyici stratejilerle ilişkisi açıklanırken, minnettarlık ve yeniden değerlendirme gibi uygulamalar sayesinde huzur ve refahın artabileceği ifade edilmektedir. Chérif vd. (2022, s. 22.) yaptıkları araştırmada, iç huzur için en önemli olan karakter güçlerinin önem sırasıyla “sevgi, nezaket, yaratıcılık, minnettarlık, perspektif, maneviyat, mizah, dürüstlük, umut, merak, öğrenme sevgisi, güzelliği ve mükemmelliği takdir etme ile azim” olduğunu ifade etmektedir. Diener (1984, s. 542) araştırmasında doğrudan huzur kavramından bahsetmese de mutluluk, memnuniyet, moral ve olumlu duygular konularında yapılmış birçok araştırmanın öznel iyi oluş kavramının sahasına girdiğini belirtmektedir. Sophie vd. (2022, ss. 3338-3342) tarafından 3770 katılımcıyla gerçekleştirilen araştırmaya göre ise yaşam memnuniyeti, olumlu ve olumsuz duygu olmak üzere üç bileşene sahip olan öznel iyi oluşun mevcut yordayıcılarına “iç huzur ve anlamlılık” yordayıcıları eklendiğinde öznel iyi oluşun açıklanma düzeyinin arttığı tespit edilmektedir.

Alanyazında huzur kavramının yeterince işlenmediği ifade edilmiştir. İfade edilen alanyazındaki boşluk ve konunun toplumsal olarak ele alınış farklılıkları göstermesinden (Demirci ve Ekşi, 2017, ss. 42-43), ahlakî

anlayış ile cinsiyet konusunun üzerinde mutabık kalınmaması ve bu iki değişkeni kendine konu edinen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasından (Kaplan ve Er, 2020, s. 25) hareketle çalışma birey için yaşamsal bir amaç taşıyan huzur ile ahlakî özsaygı arasındaki ilişkiyi, yaş ve cinsiyet değişkenleri bağlamında bütüncül bir yapı içerisinde incelemektedir. Çalışmanın temelini Clucas vd.’nin (2023, ss. 19681-19698) ahlakî özsaygı kavramı, Demirci ve Ekşi’nin (2017, ss. 39-60) huzur kavramı, Kohlberg’in (1966, ss. 1-30; 1967, ss. 164-183; 1971, ss. 347-480; 1974, ss. 5-16) ahlakî gelişim kuramı, Erikson’un (2022, ss. 1-195) psikososyal gelişim kuramı ve Gilligan’ın (2003, ss. 1 -184) perspektifi oluşturmaktadır. Çalışmanın problemi ise “Yaşın ahlakî özsaygının aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisi cinsiyet tarafından düzenlenmekte midir?” sorusuyla tanımlanmakta ve hipotezleri aşağıdaki şekilde kabul edilmektedir.

H1. Yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisi cinsiyet tarafından düzenlenmektedir.

H1.1. Yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolü vardır.

H1.2. Yaşın ahlakî özsaygı üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolü vardır.

Huzur ile ahlakî özsaygı ilişkisinden hareketle çalışma hem tüm modelin hem de huzur ve ahlakî özsaygı kavramlarının alan içerisindeki anlaşılabilirliğine katkı sağlayarak konuya açılım getirmeyi amaçlamakta, bu model, kavramlar ve ilişkileri üzerinden ileri çalışmalara katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Bu problem ve amaç doğrultusunda ilk olarak yaş ile huzur ilişkisi, ardından yaş ile huzur ilişkisinde ahlakî özsaygının aracı rolü incelenecektir. Son olarak aracılık modellemesinde cinsiyetin düzenleyici etkisinin olup olmadığı analiz edilecektir.

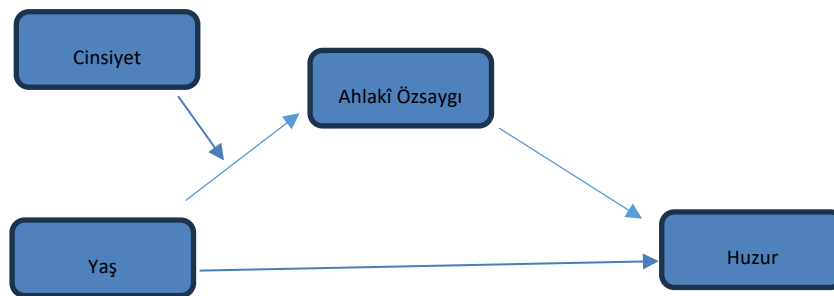
Yöntem

Model

Hayes (2018, ss. 78-588) aracı rol analizlerinin X’in Y üzerindeki etkisinin nasıl gerçekleştiğine dair kurulan hipotezleri test etmek için tasarlandığını, düzenleyici analizlerin ise X’in Y üzerindeki etkisinin W’ya bağlı olduğu durumlar için geçerli olduğunu ifade etmektedir. Buna göre çalışma Hayes’in Model 7’si esas alınarak oluşturulmuştur. Ancak öncelikle yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolünün tespiti Model 4’e göre gerçekleştirilmiştir. Ardından Model 7’ye göre test gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1

Çalışma Modeli

Çalışma modeli, yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki etkisinin cinsiyet tarafından düzenlenip düzenlenmediğini test etmektedir. Modelde; yaş bağımsız değişken, huzur bağımlı değişken, ahlakî özsaygı aracı değişken ve cinsiyet düzenleyici değişkendir.

Veri Toplama Araçları

Ahlakî Özsaygı Ölçeği

Clucas vd. (2023, ss. 19681-19698) tarafından geliştirilen ve Acar vd. (2025, ss. 84-93) tarafından uyarlaması yapılan ölçek 7 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri ,90 olarak ifade edilmektedir. Çalışmada ise Cronbach Alpha değeri ,845 olarak tespit edilmiştir.

Huzur Ölçeği

Demirci ve Ekşi (2017, ss. 39-60) tarafından geliştirilen ölçek 8 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. İç tutarlılık değeri ,78 olarak ifade edilmektedir. Çalışmada ise Cronbach Alpha değeri ,853 olarak tespit edilmiştir.

Örneklem Grubu, Veri Toplama Süreci ve Analiz

Çalışma için uygun örnekleme yöntemi ile 635 kişiye ulaşılmış ve gönüllü olarak katılım sağlayan bireylere ölçekler uygulanmıştır. 1 katılımcının verisi eksik olduğu için çıkarılmıştır. Ayrıca aykırı uç değer analizi ile 19 uç değer temizlenmiş ve analizler 615 katılımcıyı temsil edecek şekilde gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Çalışma için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 14.01.2026 tarihli GO 2026/2531 karar numaralı ve 18.05.2026 tarihli izin alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Tablo 1

Örneklem Grubunun Tanımlayıcı İstatistikleri

Cinsiyet	f	%
Erkek	344	55.9
Kadın	271	44.1
Toplam	615	100

Tablo 1'e göre, katılımcıların %55.9'unun erkek, %44.1'inin kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Ölçeklere İlişkin İstatistikler

	Min.	Maks.	Ort.	Ss.	C. Alpha	Basıklık	Çarpıklık
AÖS	32	49	45.16	4.08	.845	.186	-.973
Huzur	8	40	30.99	5.60	.853	.590	-.636

Tablo 2'ye göre katılımcıların ahlakî özsaygı ve huzur düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin “ ± 3 ” aralığında yer almasından dolayı normal dağılım şartının sağlandığı anlaşılmaktadır (Jondeau ve Rockinger, 2003, ss. 1705-1706).

Tablo 3

Örneklem Grubunun Yaş Değişkenine İlişkin İstatistikleri

Min. (Yaş)	Maks. (Yaş)	Ss. (Yaş)	Ort. (Yaş)
20	66	8.54	41.19

Tablo 3'e göre; en küçük katılımcı 20, en büyük katılımcı 66 yaşındadır. Katılımcıların ortalama yaşı 41,19'dur.

Korelasyon Analizi

Tablo 4

Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	1	2	3
AÖS	1	.464**	.244**
Huzur	.464**	1	.204**
Yaş	.244**	.204**	1

**p < .01

Korelasyon katsayıları değerlendirilirken “ $0 < r \leq .3$ zayıf; $.3 < r \leq .7$ orta; $.7 < r \leq 1$ kuvvetli” düzeyde ilişki şeklinde tanımlanmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018, s. 262). Tablo 4 incelendiğinde ahlakî özsaygı ile huzur arasında pozitif yönde orta düzey ilişki, yaş ile ahlakî özsaygı arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki, yaş ile huzur arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Konuya yakınlık gösterebilecek araştırmalardan; yaş ile özsaygı arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu (Yapıcı, 2013, ss. 204-205); öznel iyi oluşla öz saygı arasında anlamlılık olduğu (Türkmen, 2012, s. 60); dindarlığın huzurla pozitif bir korelasyon içerisinde olduğu (Şık ve Kayıklık, 2025, s. 120); ahlakî olgunluğun huzurla pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu (Kayacı ve Cengil, 2022, s. 24); huzurun maneviyat ile pozitif ilişkili olduğu ve din gibi manevî pratiklerin bireyin gelecekte yaşayabileceği durumları kabullenmesini sağladığı (Berenbaum vd., 2019, ss. 254-258); benlik saygısının psikolojik iyi oluşun yordayıcısı olduğu (Ayaz ve Doğan, 2023, s. 38); yaş ile benlik saygısının ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Hong vd., 1993, s. 97). Vera-Estay vd. (2016, s. 6) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonucunda çocukların ahlakî akıl yürütme olgunluğunun yaşla ilişkili olduğu bulgulanmıştır. Bununla birlikte ergenliğin erken dönemi ile ergenliğin orta dönemi boyunca yaşı ahlakî temeller üzerinde etkili olduğunu ifade edilmektedir (Gouwy vd., 2025, s. 1339).

Analiz sonucunda ahlakî özsaygı ile huzur arasında pozitif yönde orta düzey, yaş ile ahlakî özsaygı arasında pozitif yönde zayıf düzey, yaş ile huzur arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki tespit edilmiştir. Nitekim yaş ile hem huzurun hem de ahlakî özsaygının ilişkisi, bireylerin zamanla olgunlaşmaya başlamasının, hayata dair hedeflerini gerçekleştirebilmesinin göstergesi olabilir.

Bireylerin zamanla hayat ile ilgili beklentilerinin değişmesi de söz konusu etkilerden kabul edilebilir. Örneklem grubunun yaş ortalamasının 41,19 olmasından hareketle bu yaş grubunun hayatı olduğu gibi kabul etme, daha sakin bir yaşam isteme gibi duygular ile tanışma dönemi olarak görülebilir. Dolayısıyla belirli bir olgunluğa ulaşıp ahlakî özsaygısını kazanan bireylerin huzurlu bir yaşam sürmesi olağan bir durum olarak tanımlanabilir.

Aracı Rol Analizi

Tablo 5

Aracı Rol Analizine İlişkin Sonuçlar

Değişken	Yol	B	se	t	Alt	Üst
Ahlakî Özsaygı (AÖS)						
Yaş	a	.116	.019	6,217*	.080	.153
$R^2=.059$; $F(1,613)=38.653$; $p<.001$						
Huzur						
AÖS	b	.604	.050	12.002*	.505	.703
Yaş	c'	.063	.024	2.634*	.016	.110
$R^2=.224$; $F(2,612)=88.44$; $p<.001$						
Etki						
Doğrudan	c'	.063	.024	2.634*	.016	.110
Dolaylı	ab	.070	.012	—	.048	.094
Toplam	c'+ab	.133	.026	5,159*	.083	.184

* $p < .01$

Tablo 5'te belirtilen yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolü olup olmadığını bulgulamak için yapılan analiz sonucunda yaşın ahlakî özsaygıyı anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediği görülmektedir ($B=.116$; %95 Güven Aralığı=.080/.153; $t=6.217$; $p=0.000$). Ahlakî özsaygının huzuru anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediği görülmektedir ($B=.604$; %95 Güven Aralığı=.505/.703; $t=12.002$; $p=0.000$). Yaşın huzuru anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediği görülmektedir ($B=.063$; %95 Güven Aralığı=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). Bununla birlikte yaşın huzura doğrudan etkisinin anlamlı olduğu ve güven aralığını sağladığı bulgulanmıştır ($B=.063$; %95 Güven Aralığı=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). Yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzura dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ve güven aralığını sağladığı tespit edilmiştir ($B=.070$; %95 Güven Aralığı=.048/.094). Toplam etkinin de anlamlı olduğu ve güven aralığını sağladığı tespit edilmiştir ($B=.133$; %95 Güven Aralığı=.083/.185; $t=5.159$; $p=0.000$). Tespit edilen söz konusu bulgulara göre de “Yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolü vardır.” şeklindeki H1.1. hipotezi doğrulanmıştır.

Konuya yakınlık gösterebilecek araştırmalardan, yaş ile ahlakî yönelim türleri arasında anlamlı fark ve olgunlaşma ile ahlakî akıl yürütme arasında bağlantı olduğu (Lavell, 2002, ss. 4-5); olgun ve yaşlı bireylerin ahlakî

yargı düzeylerinin eğitim değişkeni kontrol edildiğinde ciddi bir fark oluşturmadığı ya da farkın çok az olduğu ifade edilmektedir (Pratt vd., 1983, s. 286). Goering vd. (2024, s. 13) tarafından yapılan meta-analiz araştırmasında ahlakî kimliğin “mutluluk veya olumlu duygu, yaşamda amaç veya anlam, yaşam memnuniyeti ve özsaygı” gibi duygusal iyi oluşun bireysel faktörleri üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Bu verilere göre yaşla birlikte sosyal ve duygusal yaşam değişmekte, duygular daha çok öngörülebilme, olumsuz duygular azalmaktadır. Yaşlı bireylerin genç yetişkin bireylere nazaran duygusal iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu bildirilmekle birlikte bazen genç yetişkin bireylerle aynı seviyede olduğu da anlaşılmaktadır (Charles ve Carstensen, 2010, ss. 384-388). Nitekim yaşı, yaşam doyumu ile refah değişkenleriyle pozitif bir ilişki içerisinde olduğu ve olgunluğun refahı etkilediği ifade edilmektedir (Sheldon ve Kasser, 2001, ss. 496-497). Özsaygı ile benlik saygısı psikolojide birbirlerinin yerine kullanılmaktadır (Clucas, 2020, s. 853). Benlik saygısının sebebi özsaygıdır. Özsaygı ile benlik saygısı arasında tek yönlü bir ilişki vardır (Sachs, 1981, ss. 355-356). Yaşamın ergenlik, genç ve orta yetişkinlik dönemlerinde benlik saygısının artış gösterdiği, benlik saygısının 51 yaşında en üst noktaya ulaştığı, yaşlılıkta ise azalmanın başladığı ifade edilmektedir (Orth vd., 2012, s. 1278). Wagner vd. (2013, s. 148) tarafından yapılan araştırmada ise benlik saygısının çok ileri yaşlarda -bir nevi yaşamın sonlarına doğru- küçük düzeylerde azaldığı bulgulanmıştır. Robins vd. (2002, s. 427) tarafından benlik saygısının çocukluktan ergenliğe, ergenlikten üniversite yıllarına kadar düştüğü, 40’lı yaşlarda artıp 60’lı yaşlarda tekrar düştüğü ortaya konulmaktadır. Ogihara (2020, s. 6) ise 20’li yaşlardan 60’lı yaşlara kadar arttığını bulgulamaktadır. Farklı araştırmalar tarafından ortaya konulan bu tespitler yukarıdaki analizleri ve bunlardan hareketle yapılan değerlendirmeleri desteklemektedir.

Netice itibarıyla çalışma, yaşı huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolünün varlığını ortaya koymaktadır. Bu durum yaşı etkilediği değişkenlerden birinin ahlakî özsaygı olduğunu, ahlakî özsaygının etkilediği değişkenlerden birinin ise huzur olduğunu göstermektedir. Normal şartlar altında yaş ile bireylerin olgunlaşma düzeylerinin farklılaşması ve hayatı yorumlama şekillerinin de değişmesi olağan kabul edilmelidir. Nitekim bireylerin yaşamlarında değer verdikleri şeyler de zamanla farklılaşabilir. Yaş sadece biyolojik büyüme ya da gelişmeyi ifade etmemektedir; aynı zamanda bireylerin edinim, kayıp, öğrenme ve tecrübeleri doğrultusunda olgunlaştıkları bir zaman dilimini temsil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bulguları yaşı sadece biyolojik bir süreç olmadığını, ahlakî özsaygı ile huzura etki ettiğini göstermektedir. Nitekim Çulha (2025, s. 57) tarafından yapılan araştırmada yaşlı bireylerin diğer yaş grubundaki bireylere nazaran namaz ibadeti hususunda daha ihtimamlı olduklarının ifade edilmesi yukarıdaki yaklaşımı desteklemektedir.

Modele İlişkin Analiz

Tablo 6

Modele İlişkin Sonuçlar

	B	se	t	p	Alt	Üst
Yaş	.122	.019	6.509	.000	.085	.158
Cinsiyet	-.868	.322	-2.700	.007	-1.500	-.237
Etkileşim	-.065	.038	-1.730	.084	-.139	.009

p < .01

Tablo 6’da belirtilen yaşın ahlakî özsaygı üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolünün olup olmadığını bulgulamak için yapılan analiz sonucunda; yaş ile ahlakî özsaygı arasında anlamlı ve pozitif yönde ($B=.122$; %95 Güven Aralığı=.085/.158; $t=6.509$; $p=0.000$), cinsiyet ile ahlakî özsaygı arasında anlamlı ve negatif yönde etki olduğu görülmektedir ($B=-.868$; %95 Güven Aralığı=-1.500/-.237; $t=-2.700$; $p=0.007$). Ayrıca yaş ile cinsiyet arasındaki etkileşimin ahlakî özsaygı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı ve güven aralığını sağlamadığı görülmektedir ($B=-.065$; %95 Güven Aralığı=-.139/.009; $t=-1.730$; $p=0.084$).

Bu analizlerde yaş ile ahlakî özsaygı arasında anlamlı ve pozitif yönde etkinin tespit edilmesi, bireyin kendi yaşamını bütüncül bir şekilde değerlendirebilmesi ve kendini haysiyet sahibi olarak görmesi ile açıklanabilir. Nitekim ahlak-özsaygı-yaş bağlamında yapılan bazı araştırmalar da bu çıkarımı desteklemektedir. Söz gelimi yapılan meta-analiz araştırmasında kadınların bakım, erkeklerin ise adalet odaklı ahlakî muhakeme ile birbirlerinden farklılaştığı bulgulanmıştır (Jaffee ve Hyde, 2000, s. 719). Friesdorf vd.nin (2015, ss. 703-708) araştırmasında erkekler faydacı yargılara, kadınlar deontolojik yargılara daha fazla müracaat ederken, ahlakî bir ikilem oluşturan bir durumla karşılaşıldığında ise kadınların ve erkeklerin aynı şekilde faydacı işlemlemeye yöneldiği tespit edilmiştir. Alanyazında özsaygının cinsiyetle anlamlı düzeyde farklılık göstermediği (Yapıcı ve Zengin, 2003, s. 106), dinsel eğilimle de anlamlı bir ilişki göstermediği ifade edilmektedir (Yapıcı ve Kayıklık, 2005, s. 191). Diğer yandan Atari vd. (2020, s. 8) tarafından yapılan çalışmada kadınların bakım, adalet ve saflık konularında erkeklerden daha yüksek puan aldıkları bulgulanmıştır ve bazı konulardaki farklılıkların nedeninin kültürden kaynaklandığı ifade edilmektedir. You vd. (2011, s. 278) kadınların erkeklere nazaran ahlakî duyarlılıktan daha yüksek düzeyde puan almaya meyilli oldukları, lakin oluşturan etki büyüklüğünün çok düşük düzeyde yer aldığı belirtilmektedir. Ahlakî ilkelere uymak özsaygıyı etkilemektedir. Ahlakî ilkelere dayandırılan davranışların benlik saygısı üzerindeki etkisinde de özsaygının aracılığı bulunmaktadır (Clucas, 2020, s. 853). Ahlakî özsaygının “bireyin kendini saygıya değer onurlu bir kişi olarak algılama eğilimi” olarak tanımlanması bu çıkarımları desteklemektedir (Clucas vd., 2023, s. 19694).

Düzenleyici Rol Analizi

Tablo 7

Düzenleyici Rol Analizine İlişkin Sonuçlar

Değişken	B	se	t	p	Alt	Üst
Doğrudan Etki (Yaş–Huzur)						
	.063	.024	2.634	.009	.016	.110
Koşullu Dolaylı Etki (Yaş–AÖS–Huzur)						
Kadın	.074	.012			.050	.098
Erkek	.034	.026			-.018	.086
Düzenleyici Etki						
	-.039	.023			-.086	.005

$p<0.01$

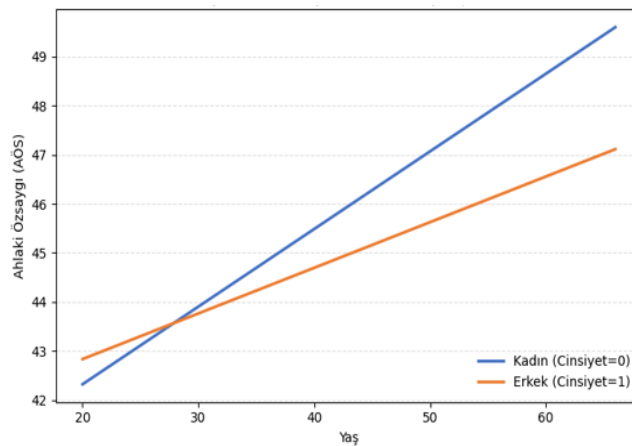
Tablo 7’de belirtilen analize göre, doğrudan etkinin anlamlı ve güven aralığını sağladığı görülmektedir ($B=.063$; %95 Güven Aralığı=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). Cinsiyet tarafından düzenlenen koşullu dolaylı etkinin kadınlar için de güven aralığını sağladığı ($B=.074$; %95 Güven Aralığı=.050/.098) ancak erkekler için güven aralığını sağlamadığı ($B=.034$; %95 Güven Aralığı=-.018/.086) tespit edilmiştir. Ayrıca düzenleyici etkinin de güven aralığını sağlamadığı ($B=-.039$; %95 Güven Aralığı=-.086/.005) anlaşılmaktadır.

Analizlerle ortaya konulan bulgulara paralel olarak Orth vd. (2010, ss. 650-652) tarafından yapılan araştırmada gençlik döneminde kadınların erkeklerden daha düşük benlik saygısına sahip olduğu ancak erkeklerle nazaran daha hızlı gelişim gösterdikleri ve yaşlılıkta ise kadın ve erkeklerin benlik saygıları arasındaki farkın çok düşük düzeylere geldiği, belirli yaşlarda eşitlendiği tespit edilmektedir. Gentile vd. (2009, s. 40) tarafından yapılan araştırmada ise kadınların erkeklerden daha yüksek düzeyde ahlakî-etik benlik saygısına sahip olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca erkeklerin kadınlardan, yaşlı bireylerin ise genç bireylerden daha yüksek düzeyde benlik saygısı düzeyine sahip olduğunu (Wodarz ve Rogowska, 2024, s. 875), ergenler ile gerçekleştirilen ve erkeklerin kızlardan daha yüksek düzeyde benlik saygısı puanı aldığını (Moksnes ve Espnes, 2012, s. 485), cinsiyetin çocukluktaki benlik saygısı puanları arasında fark oluşturmadağını (Robins vd., 2002, s. 428) ve yaşa bağlı benlik saygısı değişiminde cinsiyetin fark oluşturmadağını ya da çok küçük düzeyde bir fark oluşturduğunu (Ogihara, 2020, s. 6) tespit eden araştırmalar da bulunmaktadır. Örneğin yapılan bir araştırmada benlik saygısının cinsiyet üzerindeki etkisinde erkekler lehine çok küçük fark bulgulanırken bu farkın oluşma sebepleri arasında yaş, etnisite, ülke, tarihsel zaman gibi değişkenler sayılmaktadır (Zuckerman vd., 2016, ss. 39-45). Bu çalışmada yaştan ahlakî özsaygının huzur üzerindeki dolaylı etkisinin kadınlar için $\beta=.074$, erkekler için $\beta=.034$ olarak tespit edilmiştir. Erkekler ile modelin düzenleyici etkisinin güven aralığını sağlamaması nedeniyle oluşan farkın anlamlı olmadığı, bundan dolayı yaştan aracı rolünün cinsiyete göre değişmediği ifade edilmelidir.

Düzenleyici Etki

Şekil 2

Düzenleyici Etkiye İlişkin Grafik

Şekil 2’de, yaştan ahlakî özsaygıya etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolü yer almaktadır. Kadınlar ile erkeklerin yaş ve ahlakî özsaygı düzeylerinin birbirlerine benzer bir şekilde seyretmektedir. Şekil 2 ve Tablo 6’ya göre, yaş ve cinsiyet etkileşimi anlamlı değildir ($B=-.065$; %95 Güven Aralığı=-.139/.009; $t=-1.730$; $p=0.084$). Elde edilen analiz sonuçları neticesinde yaştan ahlakî özsaygıya etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolünün

bulunmadığı görülmektedir. Bundan dolayı “Yaşın ahlakî özsaygı üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolü vardır.” şeklinde yazılan H1.2. hipotezi doğrulanmamaktadır. Tüm ifade edilenlerle birlikte “Yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisi cinsiyet tarafından düzenlenmektedir.” şeklinde yazılan H1. hipotezinin de doğrulanmadığı ortaya çıkmaktadır. H1.1. hipotezinin doğrulanması ancak H1.2. ve H1. hipotezlerinin doğrulanmaması nedeniyle model düzenleyici etki olmaksızın aracılık modeli olarak doğrulanmıştır.

Diğer yandan Şekil 2’de hem kadın hem de erkek için yaş ile ahlakî özsaygı düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu sonuç; genç ve orta yetişkinlikte artma (Orth vd., 2012, s. 1278), 40’lı yaşlarda artma (Robins vd., 2002, s. 427) ve 20’li yaşlardan 60’lı yaşlara kadar artma (Ogihara, 2020, s. 6) şeklinde ifade edilen sonuçları desteklemektedir. Nitekim gençlik ve yetişkinlik yılları bireylerin hayata dair daha gerçekçi planlar yaptığı ve bu isteklerine ulaşmak için gayret gösterdikleri bir dönemdir. Bu dönemde başarılan hedefler bireyin yaşam doyumuna katkı sağlamaktadır. Erikson’un (2022, s. 73) psikososyal gelişim kuramında gelişimsel görevlerin gerçekleştirilmesinin benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu ifade etmesi de bu çıkarımları desteklemektedir.

Kadın ve erkekler için yaş ile ahlakî özsaygı düzeyinin arttığı görülmektedir. Bu duruma sebebiyet veren birçok etkenin olduğu düşünülmekle birlikte biyopsikososyal etkenler bunlar arasında sayılabilmektedir. Örneğin empati ile ilgili yapılmış araştırmada kadınların daha yüksek düzeyde prososyal ve özgeci davranış, erkeklerin ise daha yüksek düzeyde faydacı davranış gösterme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir. Kadınlar diğer bireylerin acılarına daha yüksek duygusal tepki vermekte, bu bağlamda duygularını daha iyi tanımaktadır (Christov-Moore vd., 2014, s. 621). Ayrıca duyguların huzur tecrübesi içerisinde yer aldığı da belirtilmektedir (Christoffersen vd., 2022, s. 3). Alanyazında, 30-40 yaş grubu ile 50-60 yaş gruplarının yaşamsal deneyimleri, rolleri ve sağlık durumlarının büyük ölçüde farklılaştığını, orta yaş döneminin hem dönüşüm hem de olgunluk dönemi olduğunu ifade edilmektedir (Lachman, 2004, ss. 311-313). Von Soest vd. (2018, s. 953) tarafından yapılan araştırmada da duygusal yönden istikrarlı olan bireylerin benlik saygısı azalma düzeylerinin daha az olduğu, bununla birlikte kadınlarda erkeklere nazaran duygusal istikrarla benlik saygısı arasında daha güçlü bir ilişki bulgulandığı ifade edilmektedir.

Bireyin yetişkinlik yıllarını kapsayan, “durağanlık-üretkenlik” şeklinde kavramsallaştırılan evrede birey “içtenlikli ilgi” sayesinde mühim olanı bilmektedir. Bu bilme durumu bireye mesuliyet yüklemektedir. Yetişkinlik döneminde ise bireylerin mesuliyetleri artmaktadır. Bu dönem bireyin kendi geleceği ile gelecek kuşaklar için yatırım yaptığı bir döneme karşılık gelmektedir (Erikson, 2022, ss. 105-166). Ayrıca bu dönemi bireyin kendi yaşamına ve topluma değer kattığı bir dönem olarak tanımlamak anlamlı görülmektedir. Bu bağlamda özsaygı da doğruyu bilme “entelektüel” ve tecrübe etme “deneyimsel” olarak ikiye ayrılmaktadır. Koşulsuz özsaygı deneyimsel özsaygı ile oluşmaktadır (Dillon, 1997, ss. 239-240).

Kohlberg’e gelindiğinde ise ahlakî gelişim evrelerini “gelenek öncesi-geleneksel-gelenek sonrası” şeklinde tanımlaması (Kohlberg, 1967, s. 171) huzurun etkilendiği bir başka alanı gündeme getirmektedir. O’nun bu ifadeleri, ahlakî yargıların sadece yaş ile ilişkili olmadığını, kültürel öğrenmeden çok daha fazlasını içerdiğini ortaya koymakta ve ahlak eğitiminde gelişimsel bir anlayışı tanımlamaktadır (Kohlberg, 1966, ss. 9-27). Ahlakî düşüncenin yaş ile değişim gösterdiği, bu değişim de bireyin bilişsel olgunlaşması ile kültürden edindiği ahlak kavramlarını içselleştirmesi sonucu meydana geldiği (Kohlberg, 1971, ss. 385-386) göz önünde bulundurulduğunda Kohlberg’in üçe ayrılan gelişim evreleri yaklaşımı daha açık olmaktadır. Ayrıca Kohlberg,

ahlakî olgunluğu hayatın anlamına cevap bulmak olarak tanımlamakla birlikte metaforik olarak 7. evreden bahsetmektedir. Bu evre, 6. evre ile hayatın anlamının geniş bir perspektifte sunulduğu bir evre olarak tanımlanmaktadır (Kohlberg, 1974, s. 14). 7. evrenin en önemli özelliği ise ahlakî gelişimde dinin etkisini göz ardı etmemesidir (Petrovich, 1986, s. 100). Tüm bunlarla birlikte hem yurt içi hem de yurt dışı alanyazında Kohlberg’in görüşlerinin zaman zaman eleştirildiği de belirtilmelidir (Çinemre, 2014; Flanagan Jr., 1982). Örneğin Gilligan (1981, ss. 155-156), Kohlberg’in ahlakî gelişiminin son evresinin revize edilmesi gerektiğini, ahlakî gelişimin düşünce ve tecrübe etkileşiminden doğduğunu iddia etmektedir. Gilligan’ın bu eleştirisiyle, yukarıda Dillon tarafından ifade edilen bilme-tecrübe etme ayrımına göndermede bulunduğu düşünülmektedir. Nitekim Gilligan da kadınların ve erkeklerin özelliklerinin farklılığından dolayı gelişimsel anlayışı genişletmektedir. O, kadınların “özen etiğine” vurgu yaparak kadınların sorumluluk ve özen merkezli ahlakî gelişimini öne çıkarmaktadır. Bununla birlikte adalet ile özen etiğini de tanımlamaktadır (Gilligan, 2003, ss. 156-174). Bunların yanı sıra Murphy ve Gilligan (1980, s. 77) yaptıkları ortak çalışmada ise ahlakî gelişimin ergenlik dönemi ile sınırlı kalmaması, yetişkinlik dönemine kadar uzamasının gerektiğini ifade etmektedir.

Çalışmanın temelini oluşturan Clucas vd.nin (2023, ss. 19681-19698) ahlakî özsaygı kavramı, Demirci ve Ekşinin (2017, ss. 39-60) huzur kavramı, Kohlberg’in (1966, ss. 1-30; 1967, ss. 164-183; 1971, ss. 347-380; 1974, ss. 5-16) ahlakî gelişim kuramı, Erikson’un (2022, ss. 1-195) psikososyal gelişim kuramı ve Gilligan’ın (2003, ss. 1-184) perspektifi ile çalışma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde yaş ile ahlakî özsaygının pozitif ilişkisinin, Kohlberg’in (1971, ss. 385-386) ahlakî düşüncenin yaşla değiştiği ifadesi ile örtüştüğü söylenebilmektedir. Ahlakî özsaygının cinsiyet ile değişmemesi, Gilligan (2003, ss. 1-184) tarafından ifade edilen kadın ve erkeklerin farklı özelliklerde olması yaklaşımıyla örtüşmemektedir. Son olarak ahlakî özsaygının yaş üzerindeki etkisinde cinsiyetin düzenleyici rolünün olmaması ise Zuckerman vd. (2016, ss. 39-45) tarafından ifade edilen yaş, etnisite, ülke, tarihsel zaman gibi değişkenlerin önemli olduğunu düşündürmektedir.

Sonuç

Yaşın ahlakî özsaygı aracılığıyla huzur üzerindeki dolaylı etkisinin cinsiyet tarafından düzenlenip düzenlenmediğini inceleyen çalışmada; ahlakî özsaygı ile huzur arasında pozitif yönde orta düzey ilişki, yaş ile ahlakî özsaygı arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki, yaş ile huzur arasında pozitif yönde zayıf düzey ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracı rolünün bulunduğu tespit etmiştir. Aracı rol analizinde yaşın ahlakî özsaygıyı ve huzuru anlamlı bir şekilde pozitif yönde, ahlakî özsaygının da huzuru anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Düzenleyici rol analizinde ise yaş ile cinsiyetin ahlakî özsaygı üzerinde etki oluşturduğu görülmüştür. Yaş ile cinsiyet etkileşiminin ise anlamlı olmadığı bulgulanmıştır. Düzenleyici analizde güven aralığı kadınlar için sağlanırken, erkekler için sağlanmamıştır. Çalışma sonucuna göre, yaşın huzur üzerindeki etkisinde ahlakî özsaygının aracılık rolünün olduğu tespit edilmiştir. Buna ilaveten bu aracılığa cinsiyetin düzenleyicilik etkisinin olmadığı da tespit edilmiştir.

Netice itibarıyla gelecek araştırmaların farklı kültürlerde, daha dar bir yaş aralığını kapsayan örneklemelerle ve boylamsal süreçlerle gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir. Sürecin başka değişkenler eklenerek yürütülmesi sürecin daha net anlaşılmasını sağlayacaktır.

Extended Summary

Appraisal self-respect refers to an individual's evaluation of their own moral competence and virtuous self-perception. It reflects a person's judgment regarding their self-esteem, based on how they evaluate themselves in terms of moral principles, virtues, and responsibilities. On the other hand, tranquility reflects an individual's state of internal balance, meaning, and psychological tranquility. This study, which addresses appraisal self-respect and tranquility of mind—both of which hold vital significance for individuals—examines the relationship between these two concepts within an integrated framework in the context of age and gender variables. Accordingly, the study aims to reveal whether the role of age on tranquility through appraisal self-respect is moderated by gender. The research problem is defined by the question, “Is the indirect effect of age on tranquility through appraisal self-respect moderated by gender?” and its hypotheses are accepted as follows:

H1. The indirect effect of age on tranquility through appraisal self-respect is moderated by gender.

H1.1. Appraisal self-respect has a mediating role in the effect of age on tranquility.

H1.2. Gender has a moderating role in the effect of age on appraisal self-respect.

Based on the relationship between tranquility and appraisal self-respect, this study aims to shed light on the subject by contributing to the clarity of both the overall model and the concepts of tranquility and appraisal self-respect in the literature. It further aims to contribute to future studies through this model, its concepts, and their relationships. In line with this problem and objective, first, the relationship between age and tranquility will be examined, followed by the mediating role of appraisal self-respect in this relationship. Finally, whether gender has a moderating effect on this mediation model will be analyzed.

The model designed for this study tests whether the role of age on tranquility through appraisal self-respect is moderated by gender. In the model, age is accepted as the independent variable and represented by X. Tranquility is accepted as the dependent variable and represented by Y. Appraisal self-respect is accepted as the mediating variable and represented by M. Gender is accepted as the moderating variable and represented by W. Appraisal self-respect and tranquility scales were utilized to collect data in the study. The study sample consists of 615 adults selected through the convenience sampling method. It was observed that 55.9% of the participants were male and 44.1% were female. The youngest participant was 20 years old, while the oldest was 66. The mean age of the participants was 41.19. As a result of the correlation analysis, a moderate positive correlation was found between appraisal self-respect and tranquility; a weak positive correlation was found between age and appraisal self-respect; and a weak positive correlation was found between age and tranquility. The analysis conducted to determine whether appraisal self-respect plays a mediating role in the effect of age on tranquility showed that age significantly and positively predicted appraisal self-respect ($B=.116$; 95% CI=.080/.153; $t=6.217$; $p=0.000$). Appraisal self-respect appears to significantly and positively influence tranquility of mind ($B=.604$; 95% CI=.505/.703; $t=12.002$; $p=0.000$). Age appears to significantly and positively influence tranquility of mind ($B=.063$; 95% CI=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). It was found that age had a significant direct effect on tranquility of mind and satisfied the confidence interval ($B=.063$; 95% CI=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). Age was found to have a significant indirect effect on tranquility of mind through appraisal self-respect and provided a confidence interval ($B=.070$; 95% CI=.048/.094). The total effect was also found to be significant and satisfies the confidence interval ($B=.133$; 95% CI=.083/.185; $t=5.159$; $p=0.000$). Analysis conducted to determine whether gender plays a moderating role in the effect of age on appraisal self-respect revealed a significant and positive correlation between age and appraisal self-respect ($B=.122$; 95% CI=.085/.158; $t=6.509$; $p=0.000$), and a significant and negative correlation between gender and appraisal self-respect ($B=-.868$; 95% CI=-1.500/-.237; $t=-2.700$; $p=0.007$). Furthermore, the interaction between age and gender was found to have no significant effect on appraisal self-respect and did not satisfy the confidence interval ($\beta=-.065$; 95% CI=-.139/.009; $t=-1.730$; $p=0.084$). According to the moderating role analysis, the direct effect is found to be significant and satisfies the confidence interval ($B=.063$; 95% CI=.016/.110; $t=2.634$; $p=0.009$). The gender-modulated conditional indirect effect was found to satisfy the confidence interval for women ($B=.074$; 95% CI=.050/.098) but not for men ($B=.034$; 95% CI=-.018/.086). It was also found that the regulatory effect did not satisfy the confidence interval ($B=-.039$; 95% CI=-.086/.005). Analysis of the moderating effect revealed that the interaction between age and gender was not significant ($B=-.065$; 95% CI=-.139/.009; $t=-1.730$; $p=0.084$). Based on the analysis results, it was concluded that gender does not moderate the effect of age on appraisal self-respect. According to these findings, hypothesis H1.1, formulated as “Appraisal self-respect has a mediating role in the effect of age on tranquility,” was supported. However, hypothesis H1.2 formulated as “Gender has a moderating role in the effect of age on appraisal self-respect,” and hypothesis H1, formulated as “The indirect effect of age on tranquility through appraisal self-respect is moderated by gender,” were not supported. It is recommended that future research be conducted in different cultures, with larger samples spanning narrower age ranges, and using longitudinal designs. Carrying out the process by incorporating other variables would also provide a clearer understanding of the underlying mechanisms.

Yazar Katkıları Araştırmanın Tasarımı (CRediT 1)
Veri Toplanması (CRediT 2)
Araştırma-Veri Analizi-Doğrulama (CRediT 3-4-6-11)
Makalenin Yazımı (CRediT 12-13)
Metnin Geliştirilmesi ve Tashihi (CRediT 14)

Yazar-1 (%60)-Yazar-2 (%40)
Yazar-1 (%60)-Yazar-2 (%40)
Yazar-1 (%60)-Yazar-2 (%40)
Yazar-1 (%60)-Yazar-2 (%40)
Yazar-1 (%60)-Yazar-2 (%40)

Kaynakça | References

- Acar, A. S., Ekşi, H., Ekşi, F., ve Demir, İ. H. (2025). Ahlakî Öz Saygı Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik çalışması. *7th Başkent International Conference on Multidisciplinary Studies: Full Texts Book içinde (ss.84-93)*. Başkent Academy.
- Atari, M., Lai, M. H. C., ve Dehghani, M. (2020). Sex Differences in Moral Judgements across 67 Countries. *Proceedings of the Royal Society B*, 287(1937 : 20201201), 1-10. <https://doi.org/10.1098/rspb.2020.1201>
- Ayaz, E., ve Doğan, O. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Özsaygı Düzeyleri ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişki. *Atlas Journal of Medicine*, 2(6), 30-41. <https://doi.org/10.54270/atljm.2023.29>
- Bacanlı, H. (2016). Nasıl Huzurlu Olunur? Benlik Açısından Huzur Modeli [Bildiri sunumu]. *Uluslararası Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi*, 1-10.
- Berenbaum, H., Huang, A. B., ve Flores, L. E. (2019). Contentment and Tranquility: Exploring their Similarities and Differences. *The Journal of Positive Psychology*, 14(2), 252-259. <https://doi.org/10.1080/17439760.2018.1484938>
- Boxill, B. R. (1976). Self-Respect and Protest. *Philosophy ve Public Affairs*, 6(1), 58-69.
- Charles, S. T., ve Carstensen, L. L. (2010). Social and Emotional Aging. *Annual Review of Psychology*, (61), 383-409. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.100448>
- Chérif, L., Niemiec, R., ve Wood, V. (2022). Character Strengths and Inner Peace. *International Journal of Wellbeing*, 12(3), 16-34. <https://doi.org/10.5502/ijw.v12i3.2195>
- Christoffersen, V. R., Škodlar, B., ve Henriksen, M. G. (2022). Exploring Tranquility: Eastern and Western Perspectives. *Frontiers in Psychology*, 13(931827). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.931827>
- Christov-Moore, L., Simpson, E. A., Coudé, G., Grigaityte, K., Iacoboni, M., ve Ferrari, P. F. (2014). Empathy: Gender Effects in Brain and Behavior. *Beyond Sexual Selection: the evolution of sex differences from brain to behavior*, 46, 604-627. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2014.09.001>
- Clucas, C. (2020). Understanding Self-respect and its Relationship to Self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 46(6), 839-855. <https://doi.org/10.1177/0146167219879115>
- Clucas, C., Corr, P., Wilkinson, H., ve Schepman, A. (2023). Appraisal Self-Respect: Scale Validation and Construct Implications. *Current Psychology*, 42(23), 19681-19698. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03093-z>
- Çinemre, S. (2014). Kohlberg'in Ahlak Gelişim Teorisine Yönelik Bazı Eleştiriler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 69-99. <https://izlik.org/JA37PN28EX>
- Çulha, M. B. (2025). *Gelişim Dönemlerine Göre Namaz İbadeti* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Darwall, S. L. (1977). Two Kinds of Respect. *Ethics*, 88(1), 36-49.
- Demirci, İ. (2017). *Huzurlu ve Mutlu Yaşamın Değerler ve Karakter Güçleri Bağlamında Karma Bir Araştırmayla İncelenmesi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Demirci, İ., ve Ekşi, H. (2017). Huzur Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(33), 39-60.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Dillon, R. S. (1997). Moral, Emotional, Political. *Ethics*, 107(2), 226-249.
- Du, W., ve Liu, L. (2025). Examining a Structural Equation Model of Peace of Mind, Gratitude, and Positive Reappraisal in Predicting Psychological Well-being among College Students. *BMC Psychology*, 13: 1088, 1-14. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-03445-x>
- Erikson, E. H. (2022). *İnsanın 8 Evresi* (G. Akkaya, Çev.; 6. Basım). Okuyan Us Yayınları.
- Ersanlı, E. (2011). Bireyin İç Huzur Kazanmasında Cem Törenlerinin Etkisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (58), 105-110. <https://izlik.org/JA85AF82AE>.
- Flanagan Jr., O. J. (1982). A Reply to Lawrence Kohlberg. *Ethics*, 92(3), 529-532.
- Friesdorf, R., Conway, P., ve Gawronski, B. (2015). Gender Differences in Responses to Moral Dilemmas: A Process Dissociation Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 41(5), 696-713. <https://doi.org/10.1177/0146167215575731>
- Gentile, B., Grabe, S., Dolan-Pascoe, B., Twenge, J. M., Wells, B. E., ve Maitino, A. (2009). Gender Differences in Domain-Specific Self-Esteem: A Meta-Analysis. *Review of General Psychology*, 13(1), 34-45. <https://doi.org/10.1037/a0013689>
- Gilligan, C. (1981). Moral Development. İçinde A. W. Chichering ve and Associates (Ed.), *The Modern American College Responding to the New Realities of Diverse Students and a Changing Society* (ss. 139-157). Jossey-Bass Publishers.
- Gilligan, C. (2003). *In a Different Voice Psychological Theory and Women's Development* (38. Basım). Harvard University Press.
- Goering, M., Espinoza, C. N., Mercier, A., Eason, E. K., Johnson, C. W., ve Richter, C. G. (2024). Moral Identity in Relation to Emotional Well-being: A Meta-Analysis. *Frontiers in Psychology*, 15(1346732), 1-17. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1346732>
- Gouwy, M.-C., Bostyn, D. H., Clercq, B. D., ve Roets, A. (2025). The Development of a Moral Compass: Exploring Age and Gender Differences in Moral Foundations In Early and Mid-Adolescence. *Journal of Adolescence*, 97(5), 1333-1343. <https://doi.org/10.1002/jad.12500>
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz* (5. Basım). Seçkin Yayıncılık.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis a Regression-Based Approach* (2. Basım). The Guilford Press.
- Hong, S.-M., Bianca, M. A., Bianca, M. R., ve Bollington, J. (1993). Self-Esteem: The Effects of Life-Satisfaction, Sex, and Age. *Psychological Reports*, 72(1), 95-101. <https://doi.org/10.2466/pr0.1993.72.1.95>

- Jaffee, S., ve Hyde, J. S. (2000). Gender Differences in Moral Orientation: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 126(5), 703-726. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.5.703>
- Jondeau, E., ve Rockinger, M. (2003). Conditional Volatility, Skewness, and Kurtosis: Existence, Persistence, and Comovements. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 27(10), 1699-1737. [https://doi.org/10.1016/S0165-1889\(02\)00079-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1889(02)00079-9)
- Kaplan, H., ve Er, H. (2020). Kohlberg'in Ahlak Psikoloji Üzerine Bazı Notlar. içinde H. Kaplan ve H. Er (Ed.), *Kohlberg ve Ahlakî Gelişim Teorisi* (ss. 13-27). Mahya Yayıncılık.
- Kayacı, E., ve Cengil, M. (2022). Sufilerde Ahlakî Olgunluk ile Huzur İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 5(1), 12-31. <https://doi.org/10.52637/kiid.1082864>
- Kohlberg, L. (1966). Moral Education in the Schools: A Developmental View. *The School Review*, 74(1), 1-30.
- Kohlberg, L. (1967). Moral and Religious Education and the Public Schools: A Developmental View. İçinde T. R. Sizer (Ed.), *Religion and Public Education* (ss. 164-183). Houghton Mifflin Company.
- Kohlberg, L. (1971). Stage and Sequence: The Cognitive Developmental Approach to Socialization. İçinde D. A. Goslin (Ed.), *Handbook of Socialization Theory and Research* (2. Basım, ss. 347-480). Rand McNally ve Company.
- Kohlberg, L. (1974). Education, Moral Development and Faith. *Journal of Moral Education*, 4(1), 5-16. <https://doi.org/10.1080/0305724740040102>
- Lachman, M. E. (2004). Development in Midlife. *Annual Review of Psychology*, 55, 305-331. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141521>
- Lavell, J. L. (2002). The Effects of Gender and Maturation on Moral Reasoning Orientation, Care and Justice in Adulthood. *Adult Education Research Conference*, 1-6. <https://newprairiepress.org/aerc/2002/papers/35>
- Lee, Y.-C., Lin, Y.-C., Huang, C.-L., ve Fredrickson, B. L. (2013). The Construct and Measurement of Peace of Mind. *Journal of Happiness Studies*, 14, 571-590. <https://doi.org/10.1007/s10902-012-9343-5>
- Moksnes, U. K., ve Espnes, G. A. (2012). Self-esteem and Emotional Health in Adolescents – Gender and age as Potential Moderators. *Scandinavian Journal of Psychology*, 53(6), 483-489. <https://doi.org/10.1111/sjop.12021>
- Murphy, J. M., ve Gilligan, C. (1980). Moral Development in Late Adolescence and Adulthood: A Critique and Reconstruction of Kohlberg's Theory. *Human Development*, 23(2), 77-104.
- Ogihara, Y. (2020). The Pattern of Age Differences in Self-esteem is Similar between Males and Females in Japan: Gender Differences in Developmental Trajectories of Self-esteem from Childhood to Old Age. *Cogent Psychology*, 7(1: 1756147), 1-10. <https://doi.org/10.1080/23311908.2020.1756147>
- Orth, U., Trzesniewski, K. H., ve Robins, R. W. (2010). Self-esteem Development from Young Adulthood to Old age: A Cohort-Sequential Longitudinal Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(4), 645-658. <https://doi.org/10.1037/a0018769>

- Orth, U., Robins, R. W., ve Widaman, K. F. (2012). Life-Span Development of Self-esteem and its Effects on Important Life Outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1271-1288. <https://doi.org/10.1037/a0025558>
- Petrovich, O. (1986). Moral Autonomy and the Theory of Kohlberg. içinde S. Modgil ve C. Modgil (Ed.), *Lawrence Kohlberg Consensus and Controversy* (ss. 85-106). The Falmer Press.
- Pratt, M. W., Golding, G., ve Hunter, W. J. (1983). Aging as Ripening: Character and Consistency of Moral Judgment in Young, Mature, and Older Adults. *Human Development*, 26(5), 277-288. <https://doi.org/10.1159/000272889>
- Robins, R. W., Trzesniewski, K. H., Tracy, J. L., Gosling, S. D., ve Potter, J. (2002). Global Self-esteem across the Life Span. *Psychology and Aging*, 17(3), 423-434.
- Sachs, D. (1981). How to Distinguish Self-Respect from Self-Esteem. *Philosophy ve Public Affairs*, 10(4), 346-360.
- Sheldon, K. M., ve Kasser, T. (2001). Getting Older, Getting Better? Personal Strivings and Psychological Maturity Across the Life Span. *Developmental Psychology*, 37(4), 491-501. <https://doi.org/10.1037//0012-1649.37.4.491>
- Sophie, V., Sara, C., Jellen, T., ve Lieven, A. (2022). The Role of 'Peace of Mind' and 'Meaningfulness' as Psychological Concepts in Explaining Subjective Well-being. *Journal of Happiness Studies*, 23(1), 3331-3346. <https://doi.org/0.1007/s10902-022-00544-z>
- Stark, C. A. (1998). Self-respect. içinde *Routledge Encyclopedia of Philosophy* (C. 8, ss. 635-638). Routledge.
- Şık, F., ve Kayıklık, H. (2025). Orta Yetişkinlerde Dindarlığın Yalnızlık ve Huzurla İlişkisi: Adana Örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 25(2), 109-126. <https://doi.org/10.30627/cuilah.1756831>
- Tsai, J. L., Knutson, B., ve Fung, H. H. (2006). Cultural Variation in Affect Valuation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(2), 288-307. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.2.288>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (t.y.). Huzur. Türk Dil Kurumu. Sozluk.gov.tr Güncel Türkçe Sözlük* içinde 20 Şubat 2026 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkmen, M. (2012). Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Vera-Estay, E., Seni, A. G., Champagne, C., ve Beauchamp, M. H. (2016). All for One: Contributions of Age, Socioeconomic Factors, Executive Functioning, and Social Cognition to Moral Reasoning in Childhood. *Frontiers in Psychology*, 7(227), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00227>
- von Soest, T., Wagner, J., Hansen, T., ve Gerstorf, D. (2018). Self-esteem across the Second Half of Life: The Role of Socioeconomic Status, Physical Health, Social relationships, and Personality Factors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 114(6), 945-958. <https://doi.org/10.1037/pspp0000123>

- Wagner, J., Gerstorf, D., Hoppmann, C., ve Luszcz, M. A. (2013). The Nature and Correlates of Self-esteem Trajectories in Late Life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 105(1), 139-153. <https://doi.org/10.1037/a0032279>
- Wodarz, R., ve Rogowska, A. M. (2024). The Moderating Effect of Body Appreciation on the Relationship between Self-Esteem and Life Satisfaction. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 14(4), 870-887. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14040056>
- Yapıcı, A. (2013). *Ruh Sağlığı ve Din Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık* (2. Basım). Karahan Kitabevi.
- Yapıcı, A., ve Zengin, Z. S. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleriyle Psiko-Sosyal Uyumları Arasındaki İlişki. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 3(2), 65-127.
- Yapıcı, A., ve Kayıklık, H. (2005). Ruh Sağlığı Bağlamında Dindarlığın Öz Saygı ve Kaygı ile İlişkisi: Çukurova Üniversitesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(9), 177-206. <https://izlik.org/JA94YS34XM>
- You, D., Maeda, Y., ve Bebeau, M. J. (2011). Gender Differences in Moral Sensitivity: A Meta-Analysis. *Ethics ve Behavior*, 21(4), 263-282. <https://doi.org/10.1080/10508422.2011.585591>
- Zuckerman, M., Li, C., ve Hall, J. A. (2016). When Men and Women Differ in Self-esteem and when they don't: A Meta-Analysis. *Journal of Research in Personality*, 64, 34-51. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2016.07.007>